

I R E N A

Ta prošlost postoji samo u tvojoj glavi. Nema tu ničega što bi se pamtilo, kaže Irena. Moja mladost je prolazila u žudnji da se nešto dogodi, da će doći neko kao ti. Taj neko nije dolazio, prepuštala sam se kratkim vezama. Posle prvog susreta splasnulo bi zanos. Bila sam ravnodušna. Ostavila sam i onog novinara, jer sam jednog jutra, odmah nakon buđenja, provela nekoliko časova pijući kafu, doručkujući, razgovarajući telefonom, i tek u trećem ili četvrtom satu toga dana pomislila sam prvi put na njega, tek tada sam bila svesna da imam momka. Naravno, razišli smo se iste večeri. Zašto ga zoveš Vespazijan? Zar si na takve ljubomoran? Na aveti sa kojima sam pokušavala da se oslobodim usamljenosti. Predosećala sam da to nije put. Tih nekoliko flertova po žurevima sa likovima kojima je zapalo da budu statisti bez lica. Na njih si ljubomoran, pitala je Irena.

Mislila sam da sa mnom nešto nije uredi. Sada znam da i voleti moraš da učiš. Samo ja nisam imala gde da to naučim, od majke sigurno ne, oca se i ne sećam. I onda je došao on. Zašto ga zoveš Klaudije, pitala je Irena. Zbog tikova? Bio mi je drag, razlikovao se od ostalih, on me je naučio kako se voli, mada, problem je bio što u njega nisam bila zaljubljena. Trebalo je da ostanemo prijatelji. Nema razloga da budeš na njega ljubomoran. Nikada nisam osećala strast prema njemu. Ali, on je bio uporan, naučio me da volim, i ja sam ga volela, na neki način i danas ga volim. Kažem ti, nisam bila zaljubljena, to nije bilo ono zbog čega sam patila. Ti si taj, znala sam da postojiš, shvati da je tako moralo biti, mnogo smo bili grešni u prethodnim životima. Zato se ranije nismo sreli. Ti jesi onaj pravi. I koje si carsko ime sebi dodelio? Znam, znam, rekla je Irena. Ti si Avgust. Ono pravo, snažno i lepo. U tebi sve volim, i ono što mi smeta.

Nije vredelo. Rudijeva opsesija Ireninom prošlošću ispunjavala je svaki trenutak dokolice. Budio se i legao, sve vreme tumarajući tim bezbojnim danima koji su isparili. Dok se vozio u gradskom prevozu, hodao gradom, gledao svakog jutra sa prozora svoje sobe strmu ulicu, Rudi se stalno otiskivao u tako poznate prizore. Prikrivao je od Irene svoju opsesiju, i samo bi ponekad iz njega provalio bes, koji bi odmah kamuflirao humorom. Hodočastio je na mesta gde je ona nekad, u mladosti, imala avanture.

Kako misliš da pamtim kuću na Senjaku? Sećam se samo da sam tog jutra prošla pored senjačke pijace, ali odakle bih znala adresu? Ti zaista nisi normalan. I zašto misliš da i ja ne bih mogla biti ljubomorna na te tvoje silne flertove?

Oboje bi posle takvih trenutaka potonuli u strast. Rudi je umeo da izazove kod Irene spontanu priču, i onda, snabdeven podatkom iz njene prošlosti, preduzimao je ekspedicije, kao nekad u dedin voćnjak. Beogradski kvartovi su imali svaki svoj miris, boju, zvuk, uvek u dve verzije: pre Irene, i sada, sa Irenom.

I Karaburmu je voleo, čak i novobeogradske blokove, pustoš i sivilo, bezlične novogradnje, jer, takav je bio njegov život pre Irene. Sada, kada po prvi put u životu ima nekoga koga voli, ko njega voli, sada su i soliteri imali dušu. Sve vreme negde u Rudiju postoji uzorak stanja od pre, sklonjen kao kakav vredan eksponat u memorijalni muzej.

Hadajući beogradskim ulicama, Rudi je stalno boravio u dva vremena: sećao se banalnih detalja usamljeničkih godina u tom gradu, a istovremeno je nastanjivao Ireninu prošlost. U toj drugoj verziji, život se odvijao u raskošnim epizodama, bez usamljeničkih šetnji, kada bi zastao ispod mosta, podizao pogled prema čeličnoj konstrukciji, slušao tutnjavu vozila, i zatim, ulazio u tramvaj, kružio „dvojkom“ po oboju centra, baš kao što je tih godina njegov život kružio, stalno na ivici mogućeg ispunjenja neke bolje verzije. Uredno je davao ispite na germanistici, upisivao semestre, kretao se u širokom društvu, važio za neposrednog i šarmantnog tipa. Odlazio je na popodnevne bioskopske projekcije, kada nije sramota biti sam, kada je samoća izbor, a ne redovno stanje. Mrzeo je vikende i praznike, jer se tada kao onaj most u blizini stana, nevidljivo napinjao da podnese silni teret koji ga je pritiskao. Za društvo u Beogradu, bio je u gradu svog odrastanja, a za one retke prijatelje koje je tamo još uvek imao, Rudi je već živeo pun život velegrada. A zapravo, bio je kao i uvek na mostu, između obala, u iščekivanju bezbrižnih dana, ujednačenog brujanja pokrenutog života. I onda je došla Irena.

Bilo je to jednog prazničnog jutra, prvomajskog, kada je izašavši da kupi cigarete, dugo lutao tražeći otvorenu trafikku. Uskoro se našao ispred železničke stanice. Prelazeći ulicu zastao je na pešačkom ostrvu, na stanici „dvojke“. Tada ju je ugledao. Stajala je pored kofera i čitala novine. Nailazio je tramvaj. Rudi je prišao devojci i pomogao joj da unese kofer. Osmehnula mu se i sela sasvim pored vrata. On se udaljio nekoliko koraka. Tramvaj je jurio pustom Nemanjinom ulicom. Na fasadama državnih ustanova visile su zastave. Devojka je ustala nadomak Pravnog fakulteta. Rudi se primaknuo vratima i rekao da i on tu silazi. Kada su se našli na ulici, nije ispuštao kofer iz ruke. Na njegovo pitanje u kojem smeru ide, pogledala ga je iznenađeno. Tu sam, na sledećem uglu, preko puta „Metropola“, rekla je devojka.

Film jeste bio crno-beli: Ona i On. Pozornica je Irenina garsonjera, odvojena od dvosobnog stana u kojem je živela njena majka. Nije bilo galebova, pristaništa, remorkera, ranžirnih rampi. Od ranog jutra bruja je saobraćaj na Bulevaru, gačci se gnezdili u ogromnim krošnjama, iza ponoći prolazili su polivači ulica. Sve to biće kasnije, kada se u njegovom pogledu nastane tamne fleke na pocinčanom limu ograde terase gde je noću gasio cigarete, pre nego što pikavce katapultira vrhom palca u krošnje platanu. Iza njegovih leđa, u dubini sobe je Ona, okružena stvarima i predmetima koje Rudi dugo posmatra nakon buđenja. Polako se navikava na scenografiju prve predstave. Ukus Prevera kada ujutro izađe na terasu, osećanje ispunjenosti i posedništva. Promena usamljeničkih navika, putovanja sa Irenom u grad odrastanja, prvo letovanje udvoje, zidanje prošlosti onakve kakva je morala biti, kakva zapravo i jeste bila.

Nikada Ireni nije rekao da mu je prva. Godinama je gledao taj film, i zato i nije bilo prvog puta. Pa ni prve noći koja se dogodila u rano popodne u njegovoj sobi,

nakon šetnje pristaništem. Kako je ovde divno, kao da sam u nekom filmu, rekla je Irena ugledavši doksat u dvorištu. Popeli su se na sprat, prošli pored nekoliko ulaznih vrata, da bi Rudi otključao pretposlednja, sa mutnim staklima zaštićenih čeličnom mrežom. Stideo se što je podstanar, što u tom skučenom prostoru i odlazak u kupatilo i toalet podrazumeva obaveznu rečenicu: prva vrata levo. Taj grad još uvek nije bio njegov. Kretao se obodom, uvek spolja, zagledan u fasade, posmatrač ulice. Nikad unutra, učesnik svakodnevice za koju je potrebno dvoje.

Irena nije krila oduševljenje prostorom u kojem je živeo Rudi. Prišla je otvorenom prozoru i pogledala u smeru četvorospratne zgrade na drugoj strani dvorišta, koja je rubila onu paralelnu, takođe strmu ulicu. Rudiju nije promakla senka na njenom licu, kada se okrenula.

Prvih nedelja njihove veze, Rudi je glumeći ravnodušnost navodio Irenu da priča o prošlosti, pravio se da te podatke prima ovlaš, međutim, svaki detalj koji bi Irena slučajno pomenula, predstavljao je nezamenljiv materijal. I zatim, u žestokom glisandu smenjivali su se prizori, onako kako ih je od usputnih reči koje mu je posle ljubavi govorila, gradila Rudijeva uobrazilja.

Otišao bi u hotel „Palas“, gde je Irena prvi put spavala sa Kaligulom. Pravio se da nekog čeka, svaki čas pogledao na sat, popio kafu u hotelskom restoranu. Udaljavajući se kroz maleni park u smeru Obilićevog venca, okrenuo se, i još jednom prešao pogledom po fasadi hotela, po dirkama prozora koje su mirovale u toplom aprilskom popodnevu. Bio je voljen i voleo je. Prvi put. A slike su se i dalje gomilale. Dešavale su se projekcije Ireninih avantura brzinom epileptičarskog napada, smenjivali su se kadrovi njene prošlosti, onako kako ih je stvarala Rudijeva zaslepljenost.

Onaj pevač, Kaligula, u svom potkrovlju pored pristaništa, u bloku zgrada preko puta. Da, sećao se Kaligule, njegovog sporog hoda, kao da sve vreme nije na ulici nego na bini, tamo je dolazila? Zbog toga senka na njenom licu kada je prvi put ušla u Rudijevu sobu i provirila kroz prozor. Da, tako je, nije krila Irena. Sa prozora njegovog stana posmatrala sam tvoj doksat. Rudi je video nago telo kako se rukama drži za radijator, i Kaligulu kako otpozadi laganim pokretima prodire čvrsto stežući oble guzove. Irena žmuri, a kad za tren, dva, otvori oči, u njenom pogledu je dvorište, i doksat u dnu.

Koliko dugo si bila sa njim? Otkud bih to znala, ne više od desetak, možda petnaest puta. Pamti da je tog prvog jutra posle noći sa Kaligulom, ne u njegovom stanu, već u hotelu „Palas“, vraćajući se kući, srela na Terazijama jednu prijateljicu koja se samo nasmešila ugledavši je u večernjem izdanju, umornu, sa ostacima šminke, u mrežastim čarapama. Rudi se takođe osmehnuo, ali sečivo Irenine rečenice nije ostavilo samo trag, već čitavu instalaciju, koja će biti stalna postavka u njegovoj svesti. Danima nakon te usputne Irenine opaske, Rudi bi nakon buđenja, ležeći u krevetu, uspostavljao to bezimeno jutro, sunčane Terazije, vrevu ljudi u kasnom jutru, i kroz magmu vreline – jer bio je jedan od onih majskih dana kada naglo zatopli – hodala je ona, Irena, iz vremena kada joj je bilo osamnaest godina, hodala je ne obazirući se na poglede prolaznika, bestidno, i baš zato izgledala je tako čedno. Rudi je naseljavao to jutro: ispred hotela „Kasina“, gde je svakako morala proći, postavio je sladoledžiju, koji je nešto dobacio, kod bioskopa „Kozara“ srela je prijatelja kojeg je

Rudiju prećutala, jer je iz kruga onih sa kojima se i danas viđa, možda je i Rudija sa njim upoznala, ne, nemoguće je bilo šta rekonstruisati. Rudi odustaje od te bolesne navike da luta Ireninom prošlošću. Irena je njegova, za čime on to žali? Za svojim neproživljenim danima?

Odakle miris ribe? Iz Germanikove kuhinje. Rudi ga je u početku zvao Tiberije. Irena je primetila da ako baš hoće istinu, sa tim momkom se zabavljala, jer joj se fizički dopadao, i nekako je oboma bilo jasno da su samo zbog flerta, i to je dovoljno. Od svih rimskih careva, Germanik joj je kao frajer najmiliji. Neka bude on-da Germanik. I on je bio muzičar, klasični, svirao je violu. Divno je kuvao, majstorski je spremao ribu. Kada je on bio? Zamislila se, i vragolasto se osmehnuvši rekla, negde u isto vreme kada i Kaligula, veoma kratko bio je to dupleks.

Nemam ja šta da krijem, to je bilo tako, osećala sam se praznom, trebao mi je neko koga bih volela, i očajnički sam tragala, i zato, kada se pojavio on, Klaudije, bratski drag, tako različit od tih napaljenih, u suštini bezličnih tipova, poverovala sam da sam našla onog pravog. I tako se dogodio taj studentski brak.

Irena je pričala, Rudi je klimao glavom, glumeći odsutnost, kao da ga te priče, koje bi sam inicirao, malo zanimaju. Prikrivao je izvor uzbuđenja, porinut u vlastite fantazme Irenine prošlosti. Da, pitao se, da li je to ljubav? Ili samo žal zbog neproživljene mladosti? Odakle poriv da prošlost živi nanovo, da je naseli Ireninim prisustvom? Ali, to jeste njegova prošlost, njegov fundus, spremište u kojem je moguće inicirati svaki trenutak. Prizivao je tu novu prošlost u obličjima rimskih careva, jer on, Rudi, bio je svaki od njih, gradio je genealogiju Ireninih veza, dodeljivao imena rimskih careva njenim ljubavnicima. Tri godine su ludovali iz noći u noć, smiraji u zagrljajima, ali, sve bi za tren nestalo pred onim glisandom prizora koji bi se pojavili, i bili trenuci njegovih najjačih uzbuđenja. I tada ju je jahao, bacao po krevetu, podizao joj bedra, masirao jezikom sve njene otvore, da bi smireni zaspali. A onda, ujutro, blesak sunca na staklu prozora doziva miris ribe, Germanik polugo se pojavljuje na vratima. Ne, on se time ne bavi. Zašto bih popisivao ljubavne veze te lepoticice? Slušaj Rudi, i ja sam umetnik, ali za razliku od tebe, odavno sam se našao, nemam dopunsko zanimanje. Ne uzmičem, iako nisam tako hrabar čovek. Shvati, život jeste oduzimanje, ali, ako živiš život, onda u tom oduzimanju, nešto i zbrajaš. Vidim, nije ti baš jasno.

Germanik nestaje u vratima, dan je iscurio. Noć je na Zlatiboru, prva Irenina noć sa onim golmanom. Veče u Budvi, žurka na Senjaku, nema toga mnogo, desetak beogradskih hotela, a sve kada se prebroji, pa to je manje strasti od jedne naše godine kaže Irena. A zašto bih ti tajila bilo šta, sada sam srećna, bezgranično te volim, jedinog, da, trebalo je da dođeš onda, ali te nije bilo, mora da smo bili veoma grešni u prošlom životu.

Ponovila bi tako često tu rečenicu, koju je Rudi mrzeo. Ne zanima me to, ne vredi, urlao je, hvatao njene noge, butine, grizao je po ramenima i mišicama, davio se u strasti. I onda, smiraj do sledećeg trenutka, kada će slučajna prolaznica, njen hod na ulici, dozvati neodređeni a tako jasan dan Irenine prošlosti, i gotovo, o da, siguran je da je to taj hod, i dok Rudi zastaje pored izloga, ili seda na klupu, pojavljuju se rimski carevi, cerekajući mu se u lice, lupkajući Irenu nadlanicom po butini, štipkajući je po čvr-

stoj guzici, a sve vreme namigujući njemu. Trenuci intime jasni kao kadrovi tek odgledanog filma: sede za stolom, onaj bezimeni ljušti jabuku, briše salvetom usne, i kaže kako nije mogao da veruje da je devica, takva lakoća... A ne, to se ne uči, sa time se rodiš. Kad je to bilo? Nije te slagala, Rudi, bilo je to zaista na ekskurziji u prvom razredu gimnazije, na Zlatiboru. Moj rukometni klub trenira tamo svakog proleća i jeseni. A to jeste vreme dačkih ekskurzija. Pre Irene, dva puta mi se dogodilo da spavam sa devicom, kaže, taj bezimeni rimski car. I dok Rudi pokušava da se priseti njegovog imena, on uzima iz korpe i drugu jabuku. Ma nisam ti ja nikakav zavodnik Rudi, da si ti tada bio, ne bih pored tebe imao bilo kakve šanse. Ali, tebe nije bilo, Rudi, pa je meni zapalo da budem njen prvi ljubavnik. Posle se nikada više nismo sreli. Zvao sam je telefonom, bezuspešno. Irena je već imala drugog momka. Nije volela sportaše, ja sam se njoj slučajno dogodio. Mada, možda si ti u pravu? Ne treba im verovati, to one samo tako kažu, kao nije te bilo. Slušaj Rudi, ako te nije bilo tamo, na Zlatiboru, zašto te nije bilo nigde? Koliko planina, banja, Rudi. A tek letovališta? Nikada nisi imao devicu?

Dosta je bilo, Julije! To se bezimenom obraćao Klaudije, tresući se na ležaljci, bled i obliven znojem. Ne mogu da te slušam, vikao je i mahao ručicama. Mene ne možeš slagati, ja sam došao posle tebe i znam da o tebi nikada nije govorila. Odmahnula bi rukom kad god sam hteo da saznam nešto više o njenom prvom ljubavniku. Kakav poraz, moj Julije. Biti prvi, a zaboravljen. Tek sa mnom je počela da računa vreme ljubavi. Pre mene zapravo jedva da je ikoga bilo.

Julije se mašio i za treću jabuku. Jednim zagrizajem odlomio je skoro polovinu. Namignuo je Rudiju. Na ležaljci se i dalje tresao Klaudije, sve vreme evocirajući rajске dane sa Irenom. Prelazio je svojim urokljivim pogledom po licima prisutnih za dugačkim stolom. Oni jedva da su se osvrtali na njega, tako da se Klaudije zapravo obraćao samo Rudiju.

Nešto od prizora koji mu se motaju po glavi Rudi poveri Ireni. Ali, to je tako malo u odnosu na kilometre njene prošlosti koju razmotava u časovima dokolice, dok hoda ulicama, u vožnji gradskim prevozom, tokom predavanja na fakultetu. Rudi veruje da okolnosti prave sudbinu, da sasvim ista supstanca na Nevskom prospektu i pariškim bulevarima razvija drugačiju priču nego na prašnjavoj džadi vojvođanske ili galicijske provincije. Njemu se posrećilo da dolaskom u Beograd bude konačno porinut u život za koji je oduvek znao da mu je namenjen. On je zaslužio svoju priču. Konačno je svanulo jutro iz Prevera. Sa Irenom koja je tu, pored njega, čije telo dodiruje kada se probudi usred noći. U polumraku Rudi raspoznaje obrise predmeta, stvari prebačene preko naslona stolice, cipele na podu. Okružen je neredom koji Irena na svakom koraku proizvodi; sve to stvara u Rudiju osećaj sigurnosti. I dalje odlazi dva puta nedeljno u Kinoteku na predstave od tri. Sada spokojno posećuje poluprazne kafe jutro, kada nije neobično biti sam za stolom. Dok puši i polako ispija kafu na nekom od omiljenih mesta, na njemu se vidi da se sklonio u tišinu osame posle burne noći. Rudi ne voli nedelje, rastegnute časove odmora i opuštenosti, zagrljene parove na keju, porodične ručkove, umivene fasade iza kojih se dešavaju mračne priče. Fasada kuće u kojoj Irena živi krije priču kojoj se ni nakon tri godine ne vidi kraj.

– odlomak iz romana Ruski prozor –